

Pašam savs loks

Izgatavot loku, kādu agrākos laikos izmantoja medībās un karā, nebūt nav vienkārši – jāizzāgē, jānoslīpē un jāsalīmē daudzas detaļas. Tāds loks nav nekāda rotaļlieta, tas ir īsts ierocis, kas pelna pienācīgu cieņu un piesardzīgu apiešanos. Uzliekam uz stiegras bultu un izbaudām tās tālo, bet precīzo lidojumu...

Gatavs loks sver tikai 586 gramus, tā užvilkšanas spēks sasniedz 18 kilogramus. Šāds loks ļauj 22 g smagu alumīnija bultu šaut 110–120 m attālumā!

Loks ir izgatavots no oša un gobas koka, jo tie ir piemērotākie pieejamie materiāli. Kopā salīmētiem, tiem pievērt tādas pašas ipašibas, kā šim nolūkam vispiemērotākajam kokam – īvei. Īves apļieva labi liecas, bet kodolkoksne pakļaujas saspiešanai. Tieši šādām slodzēm tiek pakļauts loks, kad to uzvelkam.

Taču no īves atteicāmies, jo mūsdienās šis materiāls nav viegli pieejams. Nav nekāda nelaimē, ja to aizstāj ar osi un gobu – visi jau nevar braukt ar *Ferrari!*

Tiesa, arī oša un gobas materiāli mūs negaida kurā katrā kokzāģētavā – tos, iespējams, vajadzēs ipaši pameklēt. Turklāt vairumtirgotāji un kokzāģētavas tādu mantu parasti nepārdom pirmajam pretninācējam, tātad vajadzēs sīki un smalki izstāstīt savu vajadzību.

Nopirkām oša koka dēli, kura platumis bija 40 cm, biezums mazliet vairāk par 7,5 cm, garums – 412 cm. Gobas dēlis bija nedaudz mazāks. Jebkurā gadījumā jāņem apmēram šāda izmēra materiāli, lai gan var gadīties, ka piedāvā arī kaut ko lielāku.

Nu pietiks materiāla pat vairākiem lokiem!

Nolēmām loku gatavot no vesela oša koka gabala visā loka garumā, lai gan parasti to taisa no diviem gabaliem, kurus salīmē kopā roktura vietā. Šādi ir arī vieglāk izgatavot pietiekami simetrisku loku.

Taču līmēta loka izgatavošanai ir nepieciešama prasme veidot bezdeligastes savienojumu.

Neatkarīgi no tā, vai izmantojam vienu vai divus oša koka gabalus, ir svarīgi, lai gobas koks loka mugurai būtu vienā gabala.

Koka detaļu līmēšana un loka izzāģēšana

1

Nem 200 cm garu, 4 cm platu un 3 cm biezu oša koka gabalu, kā arī 200 cm garu, 4 cm platu un 6 mm biezu gobas koka līsti. Koksnes gadskārtu gredzeniem jābūt taisniem, gareniskiem un biezumā jāveido blīvi slāni.

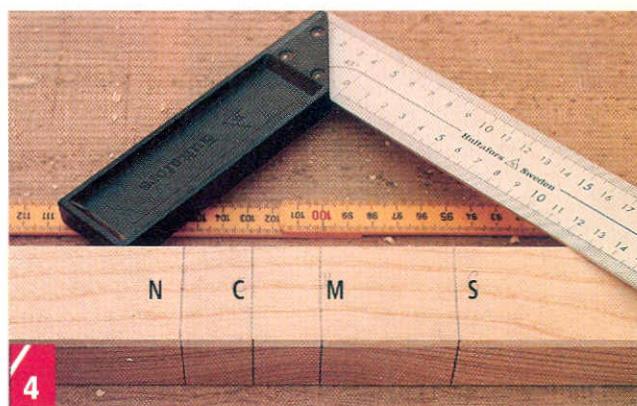
2

Koka gabalu salīmēšanai izmanto skrūvspīles ar 20–25 cm atvērumu un vajadzības gadījumā arī papildu koka līsti vienmērīgai spiediena sadalīšanai. Mēs izmantojām ūdensnoturīgu divu komponentu galdnika līmi. Lokam apmēram dienākti ļauj nostāvēties.

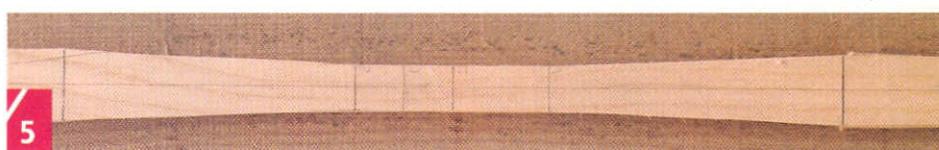
3

Kad līme starp abām koka detaļām ir izžuvusi, lieko līmi noņem un loka virsmu noēvelē gluži, līdzenu.

4

Iezīmē roktura vidējo (M), augšējo (N) un apakšējo (S) punktu 5 cm uz abām pusēm no vidus. Starp M un N izmērī C – loka centru. Detaļu nozaķē 92,5 cm uz abām pusēm no C. Loka muguru uzzīmē, kā parādīts skicē. (Kad rokturi pārvieto uz leju, bulta tiek izšauta no loka vidus.)

5

Detaļu novieto uz sāniem un atbilstoši skicei uzzīmē loku. Ievērojamais loka biezuma samazinājums starp rokturi un loka platāko vietu un loka novirze. Tās nodrošina loka stingrumu pie roktura, kad tiek izšauta bulta. Zīmē ar brīvu roku.

6

Izzāģē loku. Šim nolūkam vislabāk piemērots lentzāģis, taču var iztikt arī ar figūrzāģi. Nedrīkst aizmirst, ka vajadzīgs ļoti garš zāga asmens un ka nedrīkst ieregulēt pārāk lielu svārstību amplitūdu. 4 cm biezus oša koka gabals figūrzāgim ir ļoti nopietns pārbaudījums. Jāzāģē pa uzzīlko svītru ārmalu.

IEVĒRO!

■ Latvijā medības ar loku ir aizliegtas. Dānija un vairākās citās Eiropas valstis medības ar loku ir atļautas, tomēr daudzos gadījumos tiek ierobežots medījamo dzīvnieku klāsts.

■ Par šaušanu ar loku plašāku informāciju var saņemt, kontaktējoties ar Latvijas Loka šaušanas federāciju (LLSF) pa tālruni 7241932 (adrese: Dunavas iela 13, Rīga, LV-1003).

■ Diemžēl Latvijā vairs nav specializēta loka šaušanas piederumu veikala. Tuvākais atrodas Pērnava. Dažus loka šaušanas piederumus varat atrast arī ieroču un sporta preču veikalos tepat Latvijā. Par inventāra iegādi varat interesēties arī LLSF.

Soli pa solim no koka gabaliem top loks... ➤

Dūrišu izgatavošana

Dūrites ir mazi cieta materiāla gabaliņi, kurus piestiprina abos loka galos, lai aizsargātu tos pret nodilšanu saskarē ar loka stiegru. Mēs šim nolūkam izraudzījāmies bifela ragu, taču var lietot arī cita dzīvnieka ragu vai ipaši cietu koksni. Ragus meklējiet pie medniekiem; iespējams, tos var nopirkrt arī dažos mājamatnieku preču veikalos.

1

Ar vīli vai lentes slīpmašīnu raga gabalam izveido līdzennes virsmas, kas lauj to nostiprināt skrūvspīlēs. No raga ar dzelzs zāgi nozāģē 6–7 mm biezū plāksnīti.

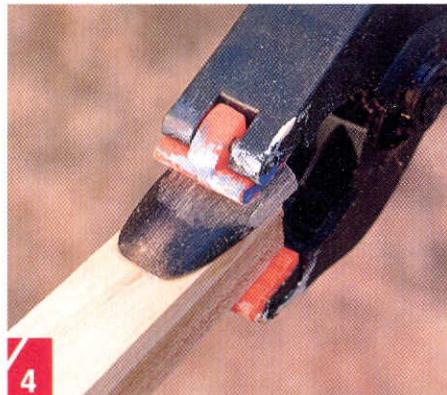
2

Raga plāksnīti sadala 4 cm garos gabaliņos, kurus ar līmlenti piestiprina pie līstes. Grozot līsti, ar lentes slīpmašīnu (150. slippapīru) raga gabaliņus noslīpē gludus.

3

Svarīgi, lai raga gals, kas pāriet loka plecā, būtu ļoti plāns. **Šo pāreju nevar līdz galam noslīpēt**, kamēr dūrite nav piestiprināta pie loka. Šķautnes noslīpē ar 240. slippapīru.

4

Kad loks izzāgēts, loka plecus nolīdzina ar ēveli. Pēc tam dūrites var pielīmēt ar divu komponentu epoksiķu līmi.

5

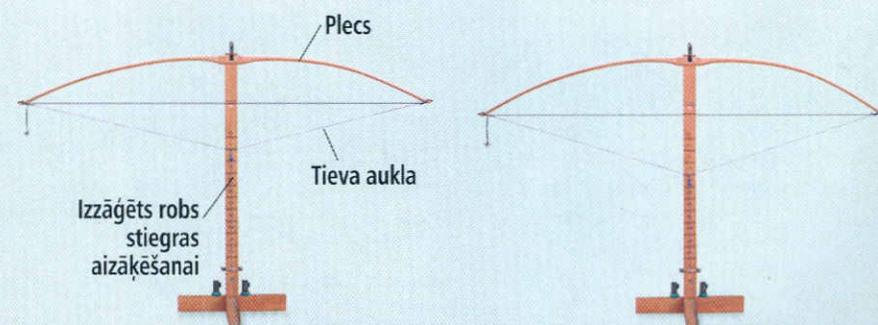
Apmēram pēc diennakts līme būs izžuvusi, un tad varēs novilēt dūrišu malas, lai tās būtu loka platumā.

Loka formas veidošana

Nākamajam loka izgatavošanas posmam būs vajadzigs papildu darbariks – stends. Tā ir vertikāla līste ar loka stiprinājumu augšā un atzīmēm ik pēc 5 cm, kas lauj spriest par loka izliekumu. Lokam piestiprina izmēģinājuma stiegru, kas ir par 2–3 cm garāka nekā īstā, un gumijas aukliņu, kas palidz viļuāli novērtēt izliekumu.

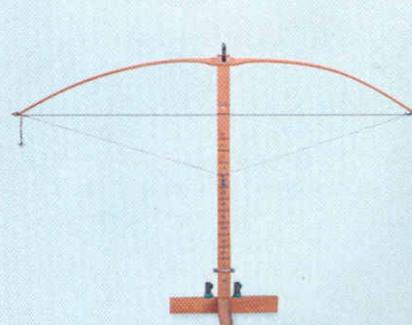
Loka stiegrai piestiprina velkamo auklu, kuru caur cilpiņu stenda apakšā var vilkt perpendikulāri stendam vai uz sāniem.

Ta kā loks tiek uzvilkts uz stenda, tad var redzēt, vai loka izliekums ir

Loka pilnu uzvilkšanu (apmēram 16 cm no roktura aizmugures līdz stiegrai) parāda gumijas aukliņa.

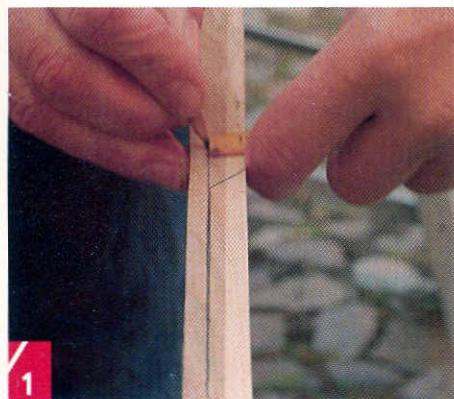
vienmērīgs. Ja tā nav, tas jāpielaboj ar smalku vili vai slippapīru. Loku apstrādā vietās, kur tas ir pārāk stingrs. Ja kāda vieta ir pārāk mīksta, loks jāapstrādā blakus šai vietai.

Skaidri redzamā 5 cm papildu noslogojuma dēļ zemākais plecs (pa labi) zem roktura ir mazliet stīvāks nekā augšējais.

Loks pie saliekšanas jāpieradina pamazām – to ieteicams darīt 3–4 dienas. Kad stiegra ir nospriegota, tā jāatlaiž ļoti uzmanīgi. Ja to dara pārāk strauji, loks var salūzt.

Loka noslīpēšana D burta formā

1 Loka priekšpusi noapaļo. Vispirms iezīmē vi-dusliniju. Loku noliekt guļus. Uz tā apmēram 11 mm no mugurpuses visā pleca garumā abās pusēs uzvelk liniju. To pašu izdara otram plecam.

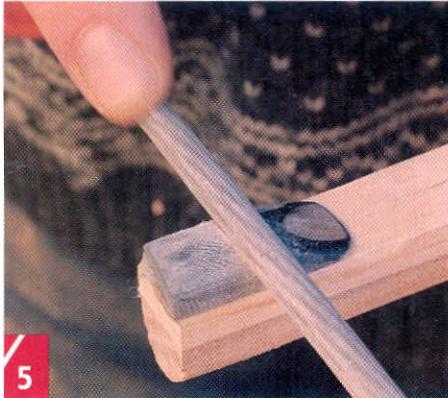
2 Loku noliekt uz muguras un priekšpusi noapaļo starp šīm līnijām. To dara ar vīli, uzmanīgi noapaļojot loku līdz pat mugurai.

3 Loka šķērsgriezumam jābūt burta D formā. Šim darbam vajadzigs laiks un izjūta. Vīlē ar rīnķveida kustībām, lai likvidētu mazos nelīdzenu-mus. Sākumā līdzina tikai plecus – rokturim kārtā būs vēlāk.

Kad tas padarīts, vīles pēdas likvidē, nogludinot loku ar 40. slīppapīru, kas aptīts ap klucīti. **Loka plecus** pēc tam slīpē ar 80. slīppapīru, līdz ir lik-vidēti visi negludumi, bet pleci ir pilnīgi simetriiski un vienādi.

Pirms pēdējās slīpēšanas ar apaļo vīli dūrītēs iz-veido robiņus. Jācenšas noapaļot šo robu malas (tie ir perpendikulāri), izveidojot tās apmēram īk-šķa galu formā.

Pēc tam noapaļo plecu galus. **Vispirms** to dara ar lentes slīpmašīnu, pēc tam gludina ar vīli, bei-dzot – ar klucīti un 80. slīppapīru. Tāpat nogludi-na arī muguras malas, bet pēc tam muguru un sānus slīpē ar 120. slīppapīru.

Piederumi, kas jāiegādājas

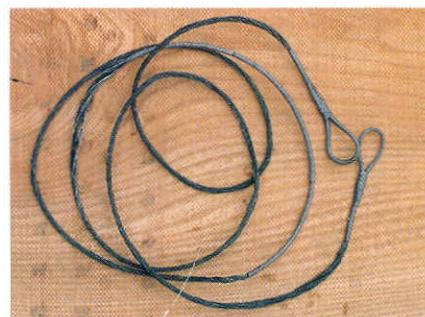

Bultas – izvēlamies vienkāršako risinājumu! Bultu izraudzīšanās ir vesela zinātnē! Bultas stingribai jāatbilst loka uzvilkšanas spēkam, tās smaguma centram jāatrodas 4–5 cm uz priekšu no viduspunkta, lidojumu stabilizējošās spalvas jāpiemēro bultas svaram utt. Iesakām palūgt veikala pārdevējam, lai viņš nokomplektē bultas, kas ir piemērotas jūsu lokam. Cena – apmēram 21 lats par trim bultām.

Lietojiet cimdus un rokas aizsargu!

Spēks, kas slēpjas uzvilkta loka stiegrā, ir tik liels, ka roku, ar kuru turam loku, nepieciešams aizsargāt, pretējā gadījumā apakšdelms būs vienos zi-lumos. Rokas aizsargs maksā aptuveni 15 latus. Vajadzīgs arī loka šāvēja cimds par aptuveni 13 latiem, lai pirksti nekļūtu pavisam nejutīgi.

Kārtīga stiegra.

Stiegru varam izgatavot pašu spēkiem, taču tas ir sarežģīts darbs, tāpēc labāk to iegādāties veikalā. Stiegrai precīzi jāatbilst lokam, tāpēc loku panemiet līdzī uz veikalu. Par 8 latiem ir iegādājama stiegra, kas būs tikpat izturīga kā mājās izgatavota.

Rokturis no korķa un ādas

1

Kad ir iegūts vienmērīgs loka izliekums, **jānoslīpē rokturis**. Visās četrās pusēs plēlmē presēta korķa plāksnītes. Rokturi pa nakti atstāj iespiestu presē, un nākamajā dienā var sākt tā formēšanu.

2

Noapaļo šķautnes un noslīpē līdzenu pāreju starp korki un koku. **Roktura formu izveido atbilstošu rokas satvērumam**. Parasti loka šāvēji, kuri nav kreili, loku tur ar kreiso roku un uzvelk ar labo.

4

Tagad loks jāpārlāj ar laku. Jāizmanto linella un laka uz eļļas bāzes – tas ir vislabākais pārlājums. Starp lakojumiem pirmās 3–4 reizes slīpē ar tērauda vati, pēc tam – ar 240. slīppapīru, tad – ar 400. slīppapīru, beigās atkal ar tērauda vati. Noslēgumā loku atkal nolako, noslīpē ar tērauda vati un vēlreiz nolako. **Kopā loku pārlāj ar 7 lakas kārtām**.

5

Nogriež vajadzīgā lieluma ādas gabalu un pustundu mērcē ūdeni – tad āda būs mīksta un vieglāk formējama. Ar veltni izspiež no ādas ūdeni, aptin ādu ap rokturi ar iekšpusi uz āru. Lai āda neatlītos, to var nostiprināt, piemēram, ar elastīgo saiti.

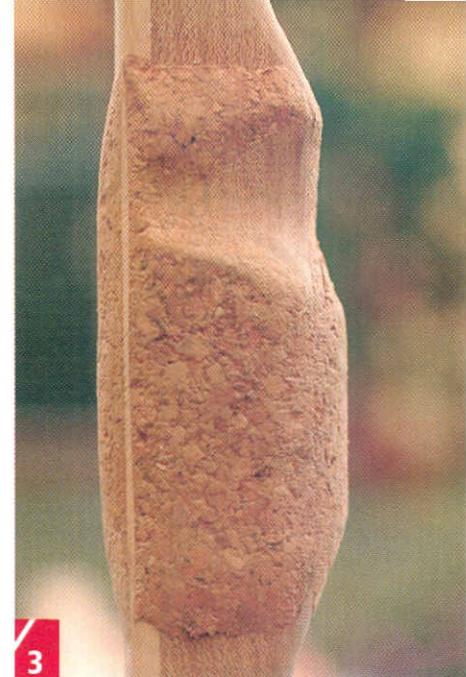
7

Pārejai starp ādu un koku jābūt iespējami glu-dākai un līdenākai, tāpēc ādas malu uz loka muguras nogriež tā, lai tā nebūtu biezāka par pus-milimetru vai milimetru.

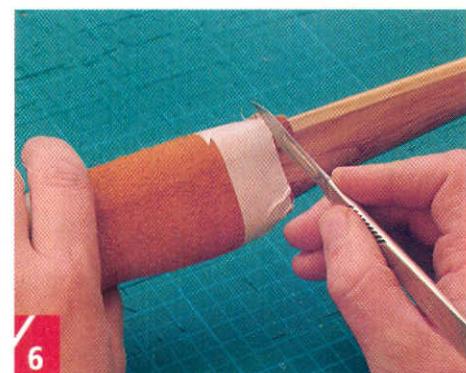
8

Roktura aizmugurē piestiprina līmlenti, lai tā pārkātu tieši pusi roktura. Lentei jāpārlāj arī ce-turtā daļa ādas. Atlikušo roktura un ādas daļu noziež ar līmi. Ādu rūpīgi piespiež rokturim un aptin ar elastīgo saiti.

3

Beigās noslīpē ar 120. slīppapīru, pēc tam loku nostiprina stendā. Ja viss ir pareizi, dūriņem apvīlē malas un nopolē ar tērauda vati. Pēc tam arī pašu loku noslīpē ar 240. slīppapīru un nopolē ar tērauda vati.

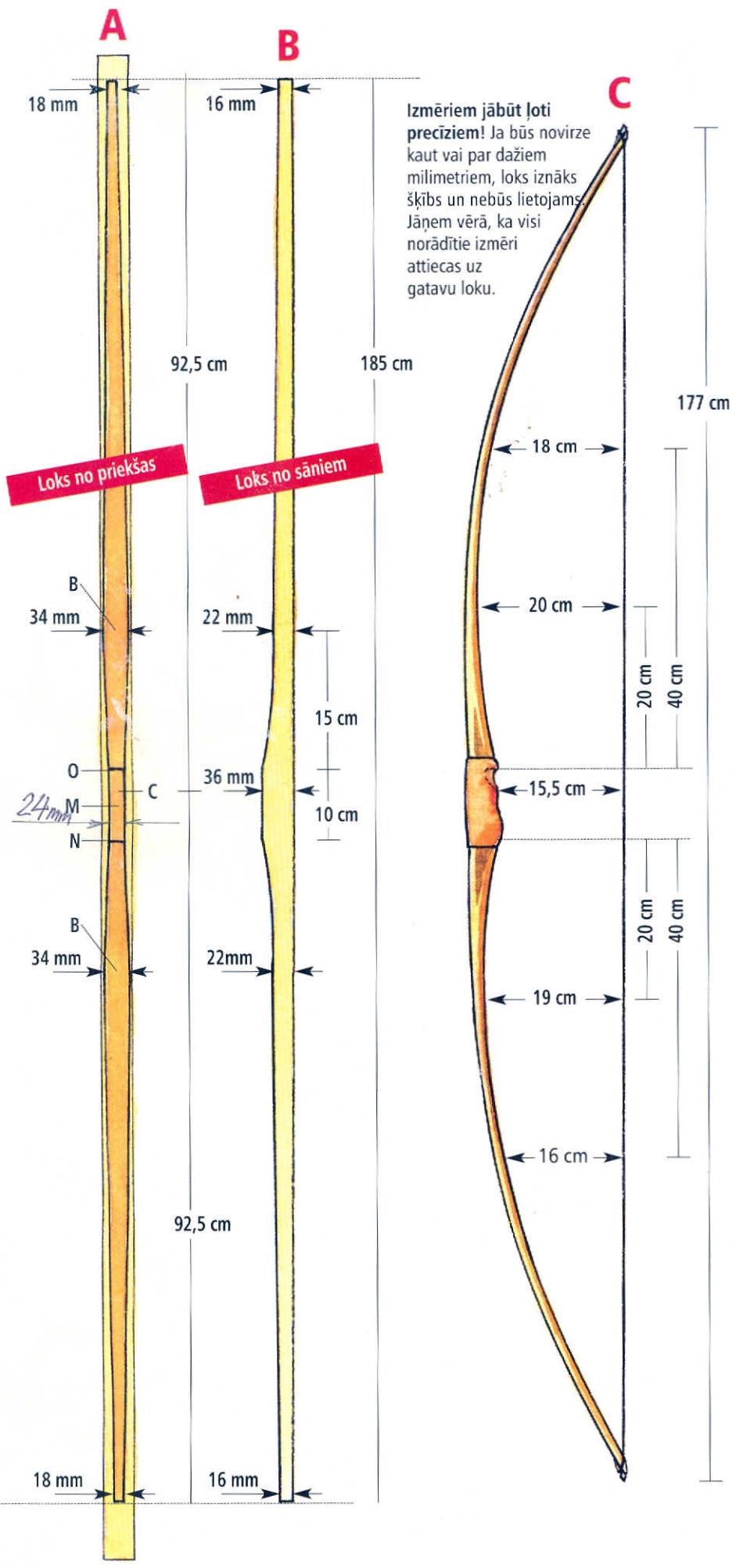
6

Apmēram pēc 24 stundām āda būs izžuvusi, un tad saiti var nopempt. **Roktura augšējo un apak-šējo malu** aptin ar līmlenti. Pēc tam gar lentes malu veic iegriezumu, taču negriež kokā (iegrie-zums domāts tikai iezīmēšanai). Noņem ādu un nogriež to atzīmētajā vietā.

9

Pēc diennakts saiti noņem un ādu piegriež gar aizmugures vidusliniju. Noņem lenti, ādas valējo daļu apvelk ap roktura muguru un precīzi piegriež. Pārējo ādas daļu pielīmē ar kontaktlīmi. Abas virsmas pārkāj ar līmi. Šis loks ir paredzēts labajai rokai.

Materiāli

Koks

- 1 oša koka dēlis ar regulāru rakstu – 200 cm garš, 4 cm plats, 3 cm biezš.
- 1 gobas koka *skaidā* ar regulāru rakstu – 200 cm gara, 4 cm plata, 6 mm bieza.

Rags

- 1 rags vai cieta (tropu) koka gabals dūrītēm.

Āda

- 1 ādas gabals – 10 x 15 cm, apmēram 2 mm biezš.

Korkis roktura izgatavošanai

- Labākais ir dabiskais korkis, taču der arī presētais korkis (līmētas korķa drumslas) no šķīvja paliktna vai grīdas plates. Korķa plāksnīti sagriež strēmelēs, kuru izmēri atbilst roktura lielumam.

Līme

- Ūdeni nešķistoša divu komponentu galdnika līme – loka līmēšanai.
- Divu komponentu epoksiāda līme – dūrišu līmēšanai.
- Parastā galdnika līme rokturim un kontaktlīme pēdējiem līmēšanas darbiem.

Laka

- Laka – *Tonkinlack Original*.
- Cena: apmēram 100 latu (ieskaitot loka stiegru).

Pēdējais darbs – loka piešaušana

Loka piešaušanai vajadzīgas 2–3 dienas. Pirmajā dienā loku *apmāca* ātri izšaut bultu, tas ir – strauji iztaisnoties. To dara, ar apmēram līdz pusei uzvilktu loku izšaujot 40–50 bultu. Nākamajā dienā tikpat daudz bultu izšauj, loku uzvelket līdz trim ceturtdalām, bet trešajā dienā loku jau var uzvilk līdz galam. Izšauj 10 bultu pēc kārtas, tad lokam lauj mazliet atpūsties, pēc tam atkal izšauj 10 bultu utt. Un beidzot loks ir gatavs lietošanai!